

BO (21184) *cn*

o jasne.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI i XVIII – XIX w.

1. Spaja wypowiedzenia (składniki) wskazując na zachodzący między nimi stosunek przyczynowo-wynikowy; *nam, quia Modrz, Vulg, PolAnt; etenim, quod, siquidem Modrz, PolAnt; enim, Modrz, Vulg; et, quippe, quoniam Vulg, PolAnt; propterea quod PolAnt (20964) :*

A. Wprowadza wypowiedzenia (składniki) przyczynowe (19120) :

a. Zdanie przyczynowe w postpozycji (18625) : Aby każdy myał konye sbroyą pacholky dobre y dobrze godne bo thych wżytkych rzeczy bandzye pylne obyeranye y bracowane *MetrKor* 38/286 (15); *BierRaj* 21 (4); *March*¹ A4v (2); *March*¹ Wiet Av (2); *BierEz* K (109); *OpecŻyw* 1v (412); *OpecŻywPrzedm* C3 (2); *OpecŻywSandP ktv; ForCnR* B3 (9); *LibLeg* 6/190v (114); *PatKaz I* 2 (55); *PatKaz II* 19v (31); *PatKaz III* 125v (166); *HistJóz* C2v (3); *KlerPow* 3 (5); *TarDuch* A2 (15); ma w łobie ciepłość w thrzecim łopniu/ á to iest dowod tego bo ma w łobie szczypanie albo kąfanie oftre. *FalZioł I* 60c (233); *FalZiołUng* V 119; *BielŻyw* 101 (129); dała iemu natura w żadku dwie podużcze przyrodzone, bo nie każdy może wezgłowia mieć. *GlabGad* F3 (14); *March*² D4; *MiechGlab* 64 (11); *BierRozm* 5 (5); *ZapWar* 1537 nr 2494 (4); *KlerWes* A2 (4); *WróbŻołt* B2 (90); *WróbŻołtGlab* A3v; *RejŁas* 411 (6); A niebełprzyczyny takowa boiazn námię przychodzi/ bom rozumiał zem bez frogiego kárania niemiał być zá wyłtępki łwoie *RejPs* 58 (135); to popravovanie prze ma bycz ieden raz na Rokv zavitem, to iest naonczas gdy ivz łzędzia bierze na rozmyłlenie abo na pítanie. Bobysie miał popravovac kilkakroc a łzędzia też kilka kroc deliberovac, tedyby wielkie przedluzenie łprawiedliwosci belo *ComCrac* 18v (6); *LibMal* 1543/68 (47); A to iest łwięta vtrátá Bo zánię hoyna záplátá *RejRozpr* A3v (155); *ConPiotr* 33v; *LudWieś* B (8); *SeklWyzn* b4 (24); *RejJóz* E6v (203); *SeklKat* D4v (58); *RejRozm* 395 (26); Wezmiz piółunu łwiezego A natrzy žiela czarnego Bo to niemocz zlicziłł łnadnie *RejKup* q5v; Zdani [!] łię yž dwoyaky łtan Maž yž Zona yda łpołu Bo my też zle widzicz zdołu *RejKup* v5 (474); *RejKupSekl* a4v; *HistAl* B6v (21); *HistAlHUNG* A3 (2); *KromRozm I* A3 (16); Nademną łię nielituie by námniéi/ alé mię zatwardzá/ bo to czuię/ a tości mię trapi/ to męczy/ to wrołpácž przywodži *MurzHist* F4 (67); *MurzNT Luc* 6/21 (70); *MurzOrt* B2v (6); *KromRozm II* m2v (36); *KromRozm III* L4 (54); Jes(t)li miedzy nami pobožność? Nie masz. Czemu? Bo nam woli miłego Pana Boga nie powiadają, jako On rozkazał *Diar* 34 (102); *DiarDop* 106 (36); *MrowPieś* A3v (2); *BielKom* G3 (73); *GliczKsiąž* D8v (85); *LubPs* Bv (428); *GroicPorz* ffv (37); *GroicPorzRej* C3v (3); *SeklPieś* 19 (2); *KrowObr* 177 (46); Rozumiem že cie też tám podobno kto wygnał. Bo idzyełz s płochą twarzą/ á w łmutney połtáwie *RejWiz* 185; Iuž warz piwo á piecz chleb/ bo będyełz miał goście. *RejWiz* 192 (604); *Leop Prov* 6/30 (439); *OrzList* cv (30); *UstPraw* K3 (2); *KochZuz* A3 (4); *LeszczRzecz* A3v (10); *RejFig* Bb7v (70); *RejZwierz* 100v (357); Wroćcie łie moie miłe corki/ bo przeczżebyłcie ze mną idž miály? *BibRadz Ruth* 1/11 (224); *Goski* A2 (5); *OrzRozm* H (80); Zálmućiełz dziś twarzy włzech ktorzy vzdrowili dułzę twoię/ bo miłuielz ty ktorzy ciebie nie miłuią/ á ktorzy ciebie miłuią/ tych ty nie miłuielz *BielKron* 72v (1080); *BielKronCies* Mmmm3; *GrzegRóżn* C (82); *KochSat* A3 (25); *KochZg* A4v (8); *KwiatKsiąž* M4; *Mącz* 154a (23); *MączKoch nlb* 12; *OrzQuin* K3 (80); *Prot* A4v (44); *ProtBaz* E2 (2); *ProtStoj* Ev (3); iáko o Oyczu

mowiem że go nikt nie widział/ toż y o Synu/ y o Duchu świętym twirdzimy. Bo iefliże wierzymy że Syn v Oyczą ná łonie przebywa/ tedyć to niepodobna rzecz/ áby gdy Oyczą niewidzim/ ábyfmy Syná mieli widzieć *SarnUzn C7v (77)*; *SienLek 65 (68)*; *SienLekAndr a2v*; *LeovPrzep Fv (11)*; *RejAp 164v (195)*; nie czyni tego żaden kto ma baczenie/ áby z vbioru miał łędzić/ á nie s łpraw/ ábo z mowy/ co fie w człowieká wlewa: bo by fie káždy ná tym bárzo omylił *GórnDworz L8 (426)*; Klin [...] niema w łobie iedno dwa kąty profté: bo ácz ma trzy kąty/ ále ty trzy łą równé dwiemá proftemá *GrzepGeom E (30)*; ále łobie zwol kogo chcelz ze włzego światá/ vbogie⁸⁰ ábo bogátego: bowiem że ná łwiecie nimálfz ták bogátego/ bychmy z nim w bogáctwie niezrownáli *HistRzym 14 (194)*; nie był ogárnion łługámi/ nędzna byłá kuchnia iego. Bo iáko o nim písmo łwiádczy/ iż będąc ná pułzczy thylko korzonkow á miodu łefnego vżywał. *RejPos 13 (452)*; *RejPosWiecz² 95 (16)*; *RejPosWiecz³ 96v (19)*; *BiałKat 116 (88)*; *BielSat M4 (36)*; *GrzegŚm 50 (30)*; *HistLan C (43)*; *KuczbKat 415 (154)*; Pátrzná owy rozmáite przyłmáki á práwie łápory bo chłop po nich łápi *RejZwierc 58v (866)*; *RejZwiercPodw 183v (4)*; *RejZwiercTrzec 276v*; *BielSpr 31v (154)*; *KochMon 20 (12)*; Pewnie nie vmárłych [wżywał]/ Bo ktorzy łámi nie łą żywi/ zá inłzymi fie modlić niemogá. *WujJud 56v (213)*; *WujJudConf 39v (28)*; *RejPosWstaw 42 (6)*; *KochList 3 (4)*; Tylko fie mocno (trzymay) ábyś kowie nie iadł/ bo krew iefł dułza/ á (ták) nie iedz dułze ze krwiá. *BudBib Deut 12/23*; rozygráią fie włzycie drzewá łefne. Przed Iehowá/ bo przyłzedł/ bo przyłzedł łędzić ziemię [quia venit, quoniam venit iudicare] *BudBib Ps 96[95]/13 (713)*; *HistHel D (13)*; *MycPrz I B (31)*; potrzebá [...] áby óni dwa co Synwágę trzymáią nie opuścili wági. [...] Bo iákoby namniéy który co vpuścíl nożem trzymáiąc Synwágę/ tedy iuż wága dobra być nie może. *Strum B2v (33)*; *WierKróc A2v (11)*; *BiałKaz E4 (36)*; Krolowiecki by tełtáment między włzemi miał przodek/ gdyby iy był iego Tłumácz Stánisław Murzynowłki mogł drugi raz przepátrzyć a wydác/ Bo był młodzienciec nie ledáiąko więzyku Greckiem vczony/ acz po polłku grubo mowił y píłál *BudNT cv (235)*; *StryjWjaz B4v (7)*; ony łłowá: [...] żadná miárą ták rozumiane nie mogá być. Bo poniewáż cíelełnie do niebá włtápił/ á mowi ták/ iż tám włtápił/ gdzie pierwey był/ tedyć też tákże mułiał przedtym z niebá z łtápic łkutecznie *CzechRozm 28v(428)*; *PaprPan T2 (225)*; *KarnNap D2v (16)*; Niegodzi fie tobie chorowác przeto że choruie przeciwnik twoy áni łzáleć/ iż on łzáleie. Bo á iákoż niemoc twoiá vzdrowi iego niemoc? *ModrzBaz 68 (460)*; *ModrzBazBud ¶ 5v (5)*; *ModrzBazStryj nlb 2v (2)*; *SkarJedn 160 (198)*; *KochOdpr A2 (11)*; *Oczko 18 (48)*; Zniwá łwégo piérwłzy łnop tobie ofiáruie/ Cny Myłzkowłki/ którego dobrodzieyłtwém czuię Vwiázáné łwé łerce: bo komu iefł táyna Twa łáłká przeciwko mnie/ y chęć niezwyczáyna? *KochPs 2 (109)*; patrzcie tego ábyście cáłym łercem vwierzyli/ á nic pokrycie nieczynili: bo wiem iżeście łą w wielkiey czći v Cefarzá. *SkarŻyw 429 (563)*; *KochTr 18 (5)*; *MWilcHist F (27)*; *ZapKóscier 46 (8)*; *StryjKron 170 marg (141)*; A to niepodobna żeby cudzoziemcá przychodniá do łwey kánoniey przyimowál. Bo gdyć kędy dáleko ná łtronie miełzkáiących cíerpieć nie może: á iákoby ie v łiebie cíerpiál? *CzechEp 59 (395)*; *CzechEpPORz x4 (6)*; *KochJez B2 (6)*; tego nie dokazał/ ná co przedtym łmiele wykrzykał/ bo nie tylko iż z Miniłtrem náłzým rozmawiác fie chronił/ ále też y mnie wyzwawłzy/ zemná fie nie do końcá przyłtoynie obłzedł/ bo dniá wczoráyłzego mieyłce rozmowie náznáczywłzy/ názáiutrz łentencyá odmienił *NiemObr 25 (114)*; Nie mogę teraz iść, bom się zagrzał, muszę się truneczkiem ochłodzić. *ZapMaz II G 97/89 (2)*; *KochEpit A3 (6)*; W Polłcze łláhcíc iáko by też

ná kárczmie fiedźiał. Bo kto iedno prziiedzie/ to z káždym pić muśi *KochFr* 34 (98); Ale ty plákác nie będziefz/ boć iuż óchły oczy *KlonŻal* D4 (21); *KochBr* 153; *KochDz* 107 (11); *KochMarsz* 154 (2); *KochMuza* 28 (3); *KochSz* B (17); *KochWz* 141; *KochMROT* B4v (11); *ReszPrz* 5 (16); *ReszHoz* 137 (2); *ReszList* 148 (6); *WerGośc* 241 (30); *WerKaz* 288 (8); *WerKazPapr* 274; *WisznTr* 3 (26); *BielSen* 7v (6); *BielSjem* 17 (28); *KochPam* 81 (8); *KochPieś* 4 (33); *KochSob* 56 (10); *KochTarn* 73 (3); *PudłFr* 43 (79); *ArtKanc* K12 (226); *BielRozm* 12 (24); *GórnRozm* B4v (127); *KmitaPsal* A3; *Paprup* D2 (64); *KochProp* 8 (10); Trudno to wiedźieć/ bo fie w nocy działo: á ci téz iuż podobno pomárli/ co o tym wiedźieli *KochWr* 33 (33); *ZawJeft* 20 (30); *ActReg* 84 (203); Złóđziey mądry dłužey trwa niż niedbály: wśzákož obá vpádną: bo przeciw prawdźie rozumu niemáľz. á bog wśzytko widźi. *GostGosp* 20 (265); *GostGospGroch* kt; *GostGospSieb* x2 (7); *GrochKal* 14 (4); *Phil* G4 (32); Trzebá/ żebyś fie ze łnu zaráz poruľzyľá/ Bo w tym iego żywot ieľt/ żebyś go vkryľá. *GórnTroas* 34 (16); *KochCn* B3v (3); *KochCz* B2v (11); *KochCzJan* A2v; v Włochóweś tego náwykľ: prawdá/ że nie v Niemców: bo tákiěž ózráłcy iáko y my *KochPij* C3 (6); *GrabowSet* Iv (116); *KochAp* 6 (5); ZNác/ że fie człowiek nie ná roľkoľz rodźi/ Bo z pláczem ná ten nędzny świát przychodźi. *KochFrag* 38 (32); *KochFragJan* 4; *OrzJan* 95 (52); *OstrEpit* A2 (7); *WyprPl* B3 (17); *LatHar* 378 (220); *KoľakCath* C (8); *KoľakSzczęśl* B2v (4); *RybGęśli* D3 (10); co pochodźi z człowieká/ to pokala człowieká Bo z wnětrznóści fercá człowieczego wychodzą myśli złe *WujNT Mar* 7/21; Biádá wam ktorzy fię teraz śmieiecie: bo będziecie nárzekác y plákác. *WujNT Luc* 6/25 (749); *WysKaz* 46 (49); Inľzych ięzyków nie wľpominam, boby w dľugá łzł. *JanNKar* Dv (16); *JanNKarKoch* F3 (6); *JanNKarGórn* G3v (3); *JanNKarOrz* F3v (2); *SarnStat* 628 (217); *SiebRozmyśl* G (17); *WitosłLut* A5 (3); *GrabPospR* L3 (12); *KlonKr* 3 (8); *KmitaSpit* Bv (26); *PowodPr* 38 (94); *SkarKaz* 5b (352); Czegoby nam bárzo potrzebá/ boby nam práwie przybyľá lewa ręká do práwey *VotSzl* C (40); *CiekPotr* 25 (32); *CiekPotrSzym*)? (3v; Lecz w tobie wfam boś ty Pánem moim/ Nie opuściľz mię bom łtworzeniem twoim. *CzahTr* B2 (74); *GosłCast* 18 (32); *PaxLiz* E2v (8); *SkarKazSej* 685a (145); *KlonFlis* F4v (46); *SkorWinsz* A3v; *SapEpit* [B]2v (3); Óľzukałeś go bárzo w Kontrákcie: Bo czemu? Názybeś go wyciágnął *KlonWor* 66 (82); *PudłDydo* Bv (22); *RybWit* C2 (2); *ZbylPrzyg* B3v (14); Ktorego [*Dawida*] lutnia/ y głos báľámowny Nie zginie z laty/ y nie chybia celu/ Sam ieden z wielu. Bo Páná śpiewa/ ktorzy niebo łpráwił *SzarzRyt* B4 (12); *KochPhaen* 9 (25).

Poľączenia: »bo gdyż«: y to iuż teraz v tych nic nie waży/ ktorym wolno wśzytko co lubo: Bo gdyż/ ieľliby y to co tám ieľt w tych ápośtolľkich kánonách nápiľfano trwác miáło/ nie mielibyľmy podobno żadnego/ nie tylko Biľkupá/ ále y proľtego kápláńcá *CzechEp* 229.

»bo i« (90): *WróbŻółt Ps* 88/7; *RejPs* 182; Rácźże nam dáć wľpomóženye w náľfym vtrapyenyu/ Bo y prózna yeľt nádzeyá w ludzkim wybáwyenyu *LubPs* O5v; *RejWiz* 127v; tu fie iuż to poľeľstwo záwždy á wľtáwicźnie łciágác á rozumieć ma do wśzytkich zborow á koľcioľow Páńľkich/ poki iedno sľtawa łwiátá tego. Bo y Páweł łwięty gdzie piľze do Rzymian/ do Zydow/ áľbo do Gáľátow/ nie mniľmay ábyć to iuż Zydom áľbo Rzymiánom áľbo Gáľátom tylko łľużyć miáło *RejAp* 6v; *GórnDworz* E; *RejPos* 199v; *WujJud* 249; gdy na nas łprzeciwnego co przypada/ byľmy fie nic nie obraźáli/ y obciáženi á przyćiľnieni będac nie roľpacźáli. Bo y Doktorowie częśtokróć rzezániem á paleniem chorym pomagáią. *RejPosWstaw* 44v; *BudNT Mar* 14/70 (2); *CzechRozm* 23v; *Paprupan*

S3v (2); *ModrzBaz* 96 (4); wpiłmie nowego zakonu żadnego świętego áni Apoštołá żadnego żywot doftátecznie wypifany nie ieft. bo y tego oktorym tám nawięcey mámy to ieft Apoštołá Páwłá/ iáko y gdzie vmárl y fkończył/ wpiłmie nienaydziem. *SkarŻyw* A5v (9); *StryjKron* 467 (6); *CzechEp* 18 (5); *KochFr* 100; *ReszPrz* 103; *ArtKanc* C17 (2); żądaniu contra Laurenty praecepta dosyc się mu dzieie, od Krola bo y Sniatynia Panu Zołkiewskiemu nie odmowił *ActReg* 129 (7); *GostGosp* 54 (2); *GrochKal* 9; *OstrEpit* A3v; godność zaś świecka ktorakolwiek/ dla tego nietrwála; bo y íam świat przemija *LatHar* 580 (10); *WujNT Matth* 26/73 (15); *SarnStat* 430 (3); *GrabPospR* K4; *KmitaSpit* C6v; *SkarKaz* 311a (5); *KochPhaen* 7 (2).

»bo oto« (23): Iże wezrzál na pokorę fluzebniczki fwoié/ bo oto s tego blogoflawioną mie rzeką wlfytcy rodzaíowie. *OpecŻyw* 11 (2); *WróbŻołt* T8v (2); *MurzNT* 96; Odeydźcie ze śrzodku Bábilonu/ y z ziemie Cháldeyfskiej wychodźcie: y bądźcie iáko koźłatká przed trzodą. Bo oto ia [*Quoniam ecce ego*] wzbudzam/ á przywiodę do Bábilonu zebránie wielkich narodow *Leop Ier* 50/9 (3); *RejAp* 139 *BudBib Ps* 58/3[4] (5); *CzechRozm* 56 (5); *WujNT* 135 (3); Karźciełz fię przypadkiem moim/ ábyście ná dálzy čás ípraw zbáwienia wálze⁸⁰ nie odkłádáli/ bo oto ná oko widźicie że prawdá ono co Ewángelia mowi. Czuyćie wltáwicznie *WysKaz* 47.

»bo też« (102): *FalZioł* IV 41a (3); [*mowiłem*] Znac nienaboznie paczierze Bo też malo wiem owierze. *RejKup* i3v; *MurzOrt* Bv; *Diar* 68 (2); *GliczKsiąż* N2v; *RejWiz* 160v; Błogofławieni miłofierni: bo też y íami miłofierdzia doftána. [*quoniam ipsi misericordiam consequentur*] *Leop Matth* 5/7 (2); *RejFig* Ccv (2); MArtynus Papież s Fráncyey pyłzny á nie vmowny/ o ktorym nie máłz co pi fác/ bo też iedno rok był ná ítolcu. *BielKron* 172v (4); *GórnDworz* N5v; *RejPos* 167v; *HistLan* C2; *RejZwierc* 145 (2); *BielSpr* b3v; *WujJud* 148 (2); Y temu też cále wierzę/ Bo też Bogá infzego prawdziwego/ nád tego íamego y iedynego/ áni mam/ áni znam. *CzechRozm* 22 (24); *PaprpPan* T2v (3); *ModrzBaz* 97 (2); *SkarJedn* 304 (4); *SkarŻyw* 283 (3); *StryjKron* 46; Vmysliłem ie był zgołá porzućić/ niechcąc nic ná nie odpifác. Bom też do tych odpifow á zwłafzczá ná plotki nikczemne/ baśni y kálumnie íprofne nie bárzo íkory. *CzechEp* x2v (17); *NiemObr* 27 (2); *KochSz* C; *ReszPrz* 66; *ArtKanc* K8v (2); *Paprup* H3; Owa ták/ coby fie ná pámięć nie ípułzczał: bo też doświadczenie vczy/ z tego bywác częłte ízkody. *GostGosp* 22 (2); *LatHar* 177; *WujNT Ioann* 4/45; *WysKaz* 2 (3); *SarnStat* 41; *GrabPospR* L3v; íekty Nikolaitów/ y Báláámitow/ terazniemu luterítwu podobne: bo też bez mięłá iákiegożkolwiek/ y bez żon [...] obydz fię nie mogá. *PowodPr* 38; *SkarKaz* 548a; *VotSzl* D4; *CiekPotr* 80; *KlonWor* 65 (3).

»bo więc« (72): A ták giniećie pánowie Trácąc rázem kofzt y zdrowie Bo więc y rozum zábłędzi Gdy kogo dobra myłl rżądzi *RejRozpr* Hv (6); *RejFóz* A3 (7); *RejKup* t4 (8); *MurzOrt* B2v; *LubPs* ee4 (2); *GroicPorzRej* C3v; Iuż nie ieźdź ni do ludzi áni ná biełiády/ Bo więc o to niewiałtki gniewáią fie rády. *RejWiz* 44v (18); *RejFig* Bb8v; *RejZwierz* 133 (6); *BielKron* 296v; *SienLek* 186; ma być Dworzánin/ áni náżbyt wielki/ áni náżbyt máły/ bo więc oboygmu temu dziwuia fie ludzie *GórnDworz* E (2); *HistLan* C2v (2); *RejZwierc* 99v (6); *WierKróc* Av; *BudNT Hebr* 2/16; *KarnNap* A2v; o to fię winna ítarác/ áby powinny żołd káždemu fluzebnemu ná pewny čás był záplácon. Bo więc [*etenim*] omiełzkánie y przewłoká zapłáty bárzo przykrá ieft káždemu robotnikowi *ModrzBaz* 118v; *PudłFr*

55; *GostGosp* 138; *GostCast* 72; *PaxLiz* C2v; A przetoż brácie do dobrego mienia Z nienaglá ftaPAY: bo więc bez wátpienia Kto chce być íkorem/ y Borzobohátym/ A ítráci zá tym *KlonFlis* E (2).

»dlatego bo; dlatego ... bo« (3 : 3): Oto tu prorocztwo o żydziech, iż ich niemaią zabijac a to dla tego, aby krzeńciani miedzy íobą nie zapamiętali męki bożey którą podiał od tego ludu A też dla tego bo żydowie íą ołlowie nałzy, ktorzy za nami krzeńciany nołzą kxięgi ítarego zakonu *WróbŻoít* S6v (2); *SeklKat* I4v; á dla thegoż oná będzie názwana mężatka/ bo íeít z mężá wziętá. *BibRadz* *Gen* 2/23; *GrzepGeom* K2v; To dla tego/ Bo gdy proftak íłyfzy o ktorem z onych íwiętych/ íáko o Sámuelu/ álbo o Zácháriałzu/ áno go kápłanem zowá/ tedy domnima/ że to tacy kápłani byli/ íakowi teraz kapłani Rżymńcy *BudBib* b4.

»po tym ... bo«: Acz ich tu niechcę mianowacz Aliech ie potim będzie znacz Bo íie íami będą kliepacz *RejRozm* 402.

»przeto ... bo; przeto bo« (4 : 1): to uczynyl (anyol) duch ízwyąty dzywnym rżadem bofkyey mądrofzczy a to przeto bo gdyfz yezus crus ínyey íyą narodzył flufzno uyerzymy yfz byla ízwyąta czudna cznotlyua *PatKaz* III 133v; *BiałKat* 121; PRzeto nie rad do íiebie ná biéííádę godzę/ Bo też nie rad ná cudzych nogách do dom chodzę. *PudłFr* 35; Przethoż íię Panie prósimy/ prze Kryftuía Syná twego/ bo weń wierzymy *ArtKanc* H16; *GórnRozm* F3v.

»tym ... bo«: MAtki bożey len íeít podobny ku lnu, albo ku íofnce/ ale íie tim dzieli od íofnki/ bo íofnka pufzcza s íiebie mleko/ ale len mariey mleka niema *FalZioł* I 79a.

W pozycji enklitycznej (31): Flores, Poíednie wino/ Przilewáją bo wody na groná wynne gdy yufz maío w nich zoítáło a gdy yufz pyrwiża moc dobrze z grón wyííáknełá *Mącz* 131a (3); [wszystkie nazwy] na końcu íchylam/ to íeít/ íáko Grámmátykowie mowią deklinuię ie/ smiefzna bo rzecz íeít y wátpliwa mowá bywa bez takiego deklinowania. *BudBib* cv (5); Cokolwiekbyście chćieli áby wam czynili ludzie/ ták y wy czynćie im. Ten bo íeít [haec est enim] zakon y prorocy. *BudNT* *Matth* 7/13[12] (17); *ModrzBaz* 39; *BielSen* 16; *PudłFr* 71; Napirwiża to cnotá/ íęzyk íwoy hánowác/ A w íprávach wśzech íwoich bácźnie poítępowác. Blizek bo ten Bogá/ że podług baczenia/ Rozeznawa gdzie íeít potrzebá milczenia. *Phil* G; *OstrEpit* A2v; *CiekPotr* 70.

α. *Z dodatkowym odcieniem ekspresywnym: wszak, przecież* (298) : *OpecŻyw* 30v; *GlabGad* H8v; zażli íie íem niegodzi tey nienawíci też nienawyíciá oddáwác bo mnie nielza íedno tem íie też zle záchowác ktorzy by íie chćieli íprzećiwic możnoíci twoiey. *RejPs* 207; A tkniż íedno íwieckich wrzędow íeítli tám nie więcey błędow A íáko wam też przychodzą Bo íie ták íwámi nierodzą *RejRozpr* C2v (3); A czoż ía mam nieborak wodę łyska mierzyc Bo bych czo chciáł powiedzieć nie będziefz mi wierzyć *RejJóz* Hv (11); *RejRozm* 398; *RejKup* ee5 (12); ía tego mieicsza niepoczytam w Siedlisko na ktorim ten Chlop siedzi íedno w Roliá. bo ma swe Siedlisko miedzy sąnsfiady a nie thv w poliv. bo tho polie gdzie then chlop siedzi. *ZapWar* 1553 nr 2685; *HistAl* I; *KromRozm* I G; W zmartwychwítanie tedy/ gdy zaíię wítaná ktorégo znich będzie żoná? Bo íą íiedrn ich zażonę mieli. *MurzNT* *Mar* 12/23 (3); íwiát miefza rozmaíte błędy/ A przed íego ízaleńftwem/ do niebá nie kędy. Bom íie y íam nápatrzył dziwnych figlow íego *RejWiz* 177v (8); Oto íuż mie dziewięć kroć potwarzacie a nie wítyd was tego gdy mi ták przytyfkuiecie. Bo íeíliżem nievmiáł [Nempe et si ignoravi]/ przy mnie zoítanie nie vmieiętność moíá. *Leop* *Iob* 19/4 (14); *OrzList* d4 (2); *LeszczRzecz* A5v; *RejFig* Aav; A wieleíz

tych Smiałówklich/ dziś ná świecie znaydzye/ Ktorzyby folgowali/ ná wżem świętey prawdzye. Bo więcey Boiánówklich/ co fie cieniá boią *RejZwierz* 72v (10); *BibRadz Eccle* 22/18 (2); *OrzRozm Qv* (3); vkáz moc fwą nád ludem fwym w rofpącz przychodzącym/ ábyfmy ná mieyfce befpieczne przyfzli/ bofmy nie w cudzym/ twoieć morze/ twoieć gory/ twoyci lud wżytek *BielKron* 30v (3); *KochSat* C3; *SarnUzn* D4; *RejAp* 4 (3); Thákowych dworzan dziś pánie Myfżkowlki bárzo wiele/ boś tu w. m. ná krotce/ á włofnie pochlebęcę chytrego wymálował. *GórnDworz* K6 (5); Przyiaćielu fláchetny/ iákoż to może być/ bo Krol nigdy mię nie widział/ áni znał *HistRzym* 90v (4); Obáczże fie komus' więcey powinien/ á wfpomni fobie od kogoś wietfze dobrodzyeyftwá wziął. bo wżytko co mafż/ y to coś iefť/ wżytko to mafż od Pána tego. *RejPos* 39 (27); *BielSat* C4 (2); *GrzegŚm* A3; A ták tu uważ fobie/ iefłize tháki człowiek dobrych czáfow użyć może álbo nie? bo iuz thám biega łeb iáko ná fzrobach myfląc iákoby gdzie co záłápić/ álbo wyłupić *RejZwierz* 63v (43); Y W tym Artykule niemáfż nic nowego. Bo to y dżiatki wiedzą/ iż Pan Bog iefť ftworzyćiel wżytkich rzeczy. *WujJud* 62v (11); *BudBib Iob* 21/29 (15); *MycPrz* I C4v; wczniowie iego/ za złe mieli mowiąc/ ná co tá wtrátá? Bo možono tę wodkę przedáć drogo/ á dáć vbogim. *BudNT Matth* 26/9 (10); *StryjWjaz* A3v; *CzechRozm* 57v (8); niech to doroczne fiedzenie będzie frożfze niż karánie ná gárdle/ ále to zá głowę fláchecką: á zá głowę chłopfką co? Bo tá tylko pieniádzmi bywa pomfżczoná *ModrzBaz* 80 (12); *SkarJedn* 33 (2); *SkarŻyw* 278; *MWilKHist* K4; Ty záfię Ewnomianie/ což mowifż iż fyn oycu nie iefť podobny? Bo iefłic obrazem iefť tedyć pewnie nie iefť niepodobny *CzechEp* 180 (9); *ZapKościar* 49; *PudłFr* 41; *ArtKanc* Q9; *GórnRozm* C3 (2); *KochPropKKoch* 3; *GórnTroas* 46; Cóż to plećiefż/ bo iefcze fie nie znatá z fobą *WyprPl* C (2); *LatHar* 689 (4); A oná rzekłá: „Y owfżem Pánie; Bo' (*marg*) „Tákci, Pánie. Wfżákże', (-) y fzczenięta iedzą odrobiny ktore pádáią z ftołu pánow fwych. *WujNT Matth* 15/27 (7); *SkarKaz* 489b; *KochPhaen* 4.

Połączenia: »bo i« (27); *RejJóz* P8v (2); A ktoż by thákie dziwy co widzimy ftworzył. Bo y tu káżdą fprawę ktożkolwiek fprawuie/ Záfwdzy iey rzemiefńiká napirwey gotuie. *RejWiz* 114 (2); *RejZwierz* 10 (3); *SarnUzn* E2; *RejAp* AA5v; *RejPos* 26 (2); á ktho fie nań tárnie widząc onę nadobną á fkromną pomierność iego/ bo y nafrożfzy boiownik záfwdzy tego obmija kto fkromnie ftoi *RejZwierz* 21 (6); *WujJud* 47v; *BudBib Iob* 14/7; *BudNT* 1.*Cor* 11/8; *ModrzBaz* 131v; *SkarJedn* 44; *SkarŻyw* 172 (2); Iáwna to tedy/ iż to ták wżytko czynił fam iedyny bog/ oćiec on wfzechmogący przez fwe Anioły/ á nie Chriřtus Pan/ ktorego iefcze nie dáł był Bog iáko obiecował. Bo y Dawida iefcze nie było/z ktore⁸⁰ fię potym nie rychło biodr národził. *CzechEp* 190; *PudłFr* 62; *GostGosp* 70.

»bo oto« (3): Coż będziefż czynił? bo otho ten człowiek [*hic enim*] iefť miefłfczánin Rzymfki. *Leop Act* 22/26; Abowiem ia znam vpor twoy y zátwárdziálofc fzyie twey/ bo oto [*En ecce*] poki iefcze iefťem żyw z wámi/ tedyfcie Pánu przeciwnemi/ á což po fmierći moiej dáleko więcey te^o będzie *BibRadz Deut* 31/27 (2).

»bo teź« (5); *RejKup* g8; pan ftáry ruřzony chorobą/ Zwátpiwfzy o zdrowiu fwym imie trwożyć fobą. Bo teź iuz lámá ftároć w wieczor y z záfánku/ Vítáwiczná bolefcią bylá bez przeftánku. *HistLan* E; *CzechRozm* 250 (2); *WujNT* 1.*Thess* 4/10.

»bo więc«: Niechby mowil co k rzeczy á czáfom przyftoi. Bo więc iedwabne flówká y niewiáftá ftroi. *RejZwierz* 251v.

»bo wszak« (2): *FalZioł* III 23d; Lecz ja radze pilnie chować Choczia ćzieżko czo niefyemi Czochmi fprawili nazemi Bo wlfak to ftarą przepowiecz Snądniej kugotowemu fiełcz. *RejKup* t5v.

β. *Wprowadza zastrzeżenie z odcieniem stosunku przeciwstawnego: a przecież, zaś* (57) : *RejKup* t8v; [świadczył] iż mi sie nie wedle vgody y nie wedle pisma stalo, Zagozdzie, ktore miało bycz na poly, to mi panowie zakrili działem Borowym, bo Zagozdzie tak miało bycz v panow na dlwżą i na sserzą, iako vmnie. *ZapWar* 1551 nr 2684; Co fye wyfłfłfey w owych zacnych/ vczonych/ y fwyętych ludźyach [...] dowodnye okazało. Bo o Tertullianye á Orygenefye/ w ktorzych wżdy kácerskye błędy fye náyduyą/ ták vprzemye tego tfirdźić nye śmyem. *KromRozm II* s4; *LubPs* Kv (2); Iádam [...] Kiedy nie był iuż w tym nie rátowan od Bogá/ Przeto mu fie zmieszála we łbie oná trwogá. Bo mógł był Bog odmienić iego przyrodzenie/ A gdyby chciał ná lepże przywieść go baczenie. *RejWiz* 133v; *Leop* B4v; *RejZwierz* 50v; Ofobliwy vrząd zakonu iest aby vczył/ Bo ieliż ofkárza ábo potąpia tedy fie to ftawa dla grzechu/ nie z włafności zakonu *BibRadz I* 103c *marg* (4); *OrzRozm* S4; *BielKron* 61; Spifek/ Ręczny zapifek wybornie może być zwan bo co zową Handfzchriff/ álbo Schuldbrieff fą niemieckie słowá nie polskie *Mącz* 437b (2); *Prot* B3v (2); *SarnUzn* C7; *GórnDworz* D7v; *BiałKat* 180v; Tey tedy chwały fwoiey włafney Pan Bog niechce vżyczać nikomu/ ktora w onych trzech cnotach należy: Bo infzey wfelákiey chwały dofyć y nązbyt Świętym vżycza *WujJud* 58v (2); Nie iest też zá morzem/ żebyś rzekł/ kto znas popłynie ná morze/ á przyniefie te nam/ y rofpowie że (ie) czynić będziemy? Bo [Sed] blisko (iest) od ciebie słowo bárzo/ w vściech twoich á wfercu twoim/ ábyś ie czynił. *BudBib Deut* 30/14 (4); *BudNT* b8v (3); *CzechRozm* 21v (2); *ModrzBaz* 122v (3); O to by bogá prościć/ żeby człowiek Co námniey fzcześcia przeciwnego doznał Bo żeby zgoła nic/ to nie człowiecza. *KochOdpr* B2v; *SkarŻyw* 125; *CzechEp* 368 (4); Ten będzie v mnie w fczęśliwym ftrzemieniu Kto obfituie cnotą w dobrym mieniu. [...] Bo kto tu gnuśnie á w ofpálftwie żywie/ Zywie/ iák niemé żwierzętá włafciwie. *ZawJeft* 24; *GostGosp* 98 (2); ktoby chciał dużę fwoię záchowác/ ftráci ią: Bo (*marg*) Lecz. G. (–) ktoby ftrácił dużę fwą dla mnie: ten ią záchowa. *WujNT Luc* 9/24 (6).

Połączenia: »bo też«: A to iest ieden fpofof woyny: ktory zową pośpolitym rużeniem wfzytkich tych/ co woynę Rzyczypośpolitey powinni. Bo też niekiedy nie ci woynę służą co wedle praw powinni/ ále żołnierze zá pieniądze náięci. *ModrzBaz* 119v.

»bo więc«: ci więczey iedzą Ktorzy bliżey miŷy fiedzą A pewnieyfłf obiad czuie Kogo fkwará zálátuie Bo więc ten co ielfcze iedzie Czáfem bywa po obiedzie *RejRozpr* C3v.

γ. *W znaczeniu „inaczej” wprowadza zdanie wyrażające następstwo niewypełnienia tego, o czym mówi się w zdania poprzednim; alioquin* *Modrz, Vulg, PolAnt* (73) : Dziękuy ofle fwey prośtoćie/ Tá cię chowa przy żywoćie: Bo zá ty twe śmiáłe fłowá Wnetćiby vćięta głowá. *BierEz* M3v; Nu idz łotrze do roboty [...] bo cie trączę. *RejJóz* C6v (2); *BielKom* D2 (2); *Leop Ex* 9/14; *RejZwierz* 102v; A fprośnego wołania o rzeczach nikkzemnych powściągay/ bo daley poydźie ku wietfzey niepobożności. *BibRadz 2.Tim* 2/16; *RejPos* 75v; to pogorśzenie ząwždy muśi być aż do fkończenia fwiátá boby iuż nie było proby miedzy wiernemi á miedzy niewiernemi *RejZwierz* 259 (2); *HistHel* B2; Niktorzy z Rad y pośłow iak przed tym działáli/ Rużeniá woiennego ząwždy przyftrzegáli. Boby pewne wymowki od nas ich podkály *MycPrz I* B3v; *SkarJedn* 101; *GostGosp* 38; *SkarKaz* 156b (2).

Połączenia: »bo inaczej« (55): *OpecŻyw* 103v; *LibLeg* 6/191v; zaden niemoze miec nadzieie w panie bodze, iedno ten kthory iemu cznotliwe vczynki offiaruje, bo inacey byłaby to śmiałość vporna a nie nadzieia. *WróbŻółt* B7; *KromRozm III* M2; Krolowi rádę dáie żeby wyffedł do Cháldeyczykow/ bo ináčzey [*alioquin*] vśc y z łudem [!] mieczá ich nie może *Leop Ier* 38/arg (3); *BibRadz Matth* 6/1 (3); áby [...] [*biaległowy*] wftyd á forom w cále záchowác mogły: bo ináčzey/ nie był by nikt pewien fwoich dzieći *GórnDworz* Z7 (2); O narodzye tey pánny máło lie nam pytác trzebá/ bo to rzecz iest nieomylna/ iż była z narodu Dawidowego: boby lie były ináčzey nie mogły wypełnić obyetnice Páńskie *RejPos* 271v; *RejPosWiecz*² 95v; *HistLan* B3v; *KuczbKat* 85; choć lie w żywoćie nie zgadzáią przedsię fá zgodni w wierze. Boby ináčzey w kościele być niemogli. *WujJud* 119 (3); *CzechRozm* 60 (4); *ModrzBaz* 51v; *SkarJedn* 290; *SkarŻyw* 211 (3); *NiemObr* 75 (2); *WerKaz* 301; bez tego teraz Polska bydz niemoze. bo inaczey sine summa miseria zycz nie mozecie. *ActReg* 97; A ieflić z łáiki: iuzći nie z vczynkow: bo ináčzey [*alioquin*] łáika iuzby nie była łáika. *WujNT Rom* 11/6 (19); *SarnStat* 758; *SkarKaz* 312b (2); *SkarKazSej* 677b.

»bo inak«: Iefli Polfká Królestwem iest/ tedy ma Królá: bo inák Królestwem zwaná być niemože. *OrzQuin* Iv.

b. *Zdanie przyczynowe w antepozycji (niekiedy też pozostaje w związku przyczynowym z wypowiedzeniem poprzedzającym) (40)* : Matzáycie a ogladáycie/ bo duch ciała ij kości niemá/ iakoż mnie widzicie mietz. *OpecŻyw* 169v; Rzecze potym młodzyeniec/ nie z wálzego [*kraju*] pánie/ Bo to iest napilnieyŝe w tym moie ftáránie/ Bych lie tego náuczył co iest poczćiwego/ A pomiernie vżywał żywotá fwoiego. Otoż mie tu Bog przygnał práwie ku mey myfli *RejWiz* 75; *BudBib Ex* 3/7.

Połączenia: »bo ... dlaczego«: dziś ledwo Horodziŝcze znác/ bo w on czás iáko y dziś v Litwy był obyczay Zamki y Miáltá z drzewá budowác/ dla czego znákw dawności ftárożytnych máło co w tych kráinach pułnocnych widzimy *StryjKron* 355.

»bo ... dlatego« (2): *OpecŻyw* 72v; A czwartego dnia zebráli fię w dolinie Beraŝe/ bo tám błogóŝláwili Iehowę/ dla tego mieyfcu onemu dáli imię doliná Beráchá áż do te⁸⁰ czáfu. [*quia ibi benedixerunt Domino: idcirco vocaverunt nomen loci*] *BibRadz 2.Par* 20/26.

»bo ... przeto« (21): *GlabGad* A8v; Bo Athália niezbożna y ŝynowie iey popfówáli Dom Boży á wŝytki rzeczy poświęcone z Domu Páńkiego obroćili ná bałwany. Przetoż Krol rofkazał áby vczyniono ŝkrzynię iednę/ którą poŝtáwiono przed bráną Domu Páńkiego. [*Quia Hatthaliahu imipia ... Et dixit rex*] *BibRadz 2.Par* 24/7 (3); bo lie nadzywáli że ie co gorŝzego miáło potkác/ przeto ich záfię vćiekło do krolá o dwie ście ná zamek Odrufko *BielKron* 406v (4); *BudBib* I b4; *CzechRozm* 76v; Bo ná wyobrażenie Boże iest człowiek vczynion: á przeto/ kto krew ludzká przeleie/ tego też krew muŝi być przelaná [*bibl. Quicumque effuderit humanum sanguinem fundentur sanguinis illius; ad imaginem quippe Dei factus est homo Gen* 9/6] *ModrzBaz* 80 (6); *SkarJedn* 247; ktorego dla tego podobno Pan Bog z tąd bierze/ áby złość nie zmienila rozumu iego: bo fię duŝzá iego podobála Pánu/ y przeto wywieŝ go chćiał z poyŝródku złości/ áby ná dłuŝgiey drodze nie pobłádził. *SkarŻyw* 196; *StryjKron* 250; *GrabowSet* F3; *WujNT Act* 17/20; Flis/ o ktorym wláŝnie to xiáżeczki náŝze traktowác będą. Bo do mowienia o tych wŝytkich rzeczách ŝiláby czáfu y pápiery potrzebá [...] A

przezoż infszych zániechawłzy: do żeglárftwá ábo do flif[u]/ który właśnie przedfięwżięciu náłzemu flūży przyftąpimy. *KlonFlis* A2v.

»bo ... a (i) tak« (11): Bo z młodości práwie zrozumiewam dziwnem fpráwam twem/ á ták y wftárości proflę áby fie nádemną nic łálka twa nieodmieniá *RejPs* 104 (2); *RejKup* aa4v; Bo widzifz iżeć máło nie iednáki bláfk od mofiądzu iáko y od złotá. A ták rádżec nie fpułzczay fie ná bláfk/ probuy brántu/ boć więc sílna omyłká w tym czáfem bywa *RejZwierc* 19; Siedm dni święćić będziefz Iehowie Bogu fwe^{mv}/ ná mieyfcu/ ktore obierze Iehowá. Bo vbłogosláwi cię Iehowá Bog twój/ we włzech vrodzáioch twych/ y we włzech fpráwách rąk twych/ á (ták) bądż tylko wefoł. [*Cum benedixerit tibi Dominus Deus tuus ... et fueris etiam laetus*] *BudBib Deut* 16/15 (4); *ModrzBaz* 28v; *ArtKanc* E20; łágodny początek ich kazánia/ który záfwiże biorą od Ewángeliey: Bo nic infzego nie obiecuią/ iedno fzczyre flowo Boże: y ták ludzie zwodzą. *WujNT* 860.

»bo ... więc«: Bo niechcełz/ więc mię pytałz *GosłCast* 39.

c. *Zdanie przyczynowe wtrącone* (455) : *OpecŻyw* 153v (2); *MetrKor* 38/502; *FalZioł* IV 31c (2); Tamże fám krol Władziłw (bo żaden kapłan z Zmodzłky mowy nie vmiał) napirwey ich pacierza potim kreda nauczył *MiechGlab* [90]; *RejRozpr* G3; *SeklWyzn* C; *RejFóz* A3v; *RejKup* p5v (3); *MurzHist* Kv (3); *MurzNT* A4; piłmá ftárego zakonu (bo nowego yeffcze nye było) vżywał *KromRozm II* n4; *KromRozm III* C2 (6); *Diar* 66; *KrowObr* 112; iednák lepiej że wpádnę w rękę Páńfką (bo okwite fą miłofierdzia iego) niżli w ręce ludzkie. *Leop 2.Reg* 24/14 (5); *KochZuz* ktv; *BibRadz Gen* 35/18 (4); *OrzRozm* D3v (5); A gdy fie sítał fpor miedzy nimi o kroleftwo (bo obádwa godni byli) vdáli fie ná náznáczenie Boskie *BielKron* 98v (76); *GrzegRóżn* Fv; *OrzQuin* S3; *Prot* Cv; *SienLek* 186; dla odpráwy ich/ do kownáty (bo tá rozmowá ná Sali bylá) iść mufiáł *GórnDworz* C3v (25); *HistRzym* 10v (2); *RejPos* 322v; á przedfię tenże chleb iest prawdziwie (bo ták Pan Kryftus powiedzyec raczył który iest prawdá) ciáło Páná Kryftułowe *RejPosWiecz*³ 96v; *BiałKat* 53v; Po drugiego pollemy (bo chory) woźniki. *BielSat* C4v; Tákże też ono ieden Piratá gdy był ná morzu włápión/ bo to fą Piratowie rozboynicy morfcy/ y przywiedzion do Alexándrá wielkiego/ y kazał Alexándér áby go wiedziono obieśić. *RejZwierc* 135 (4); *BielSpr* 5 (3); *WujJud* 46 (8); *BudBib* I bv (4); *BudBibKaw* I A2v; *BiałKaz* G; A iż nie napifál Epimenida ale Meneta/ podobieñftwo/ że fie było Epi/ álbo odebrało (Bo to ná kráiu/ iáko fie rzekło/ ftało) ábo fie wždy było wytárło *BudNT* b5v (3); *StryjWjaz* C4v; *CzechRozm* 149 (22); Do łágodnych y pochlebnych mow przyftąpił y ten obyczay włzytkę náłżę mowę raczeniem/ álbo wálzmośćiami nádziewác: siebie y fwoie służby (bo ták mawiamy) káždemu zálecác *ModrzBaz* 60 (17); *SkarJedn* 53 (23); *KochPs* 149 (3); A on mu wywodził (bo był Mánicheyczyk wymowny y Minifter á fkałzcá dułż ludzkich piekielny) ifz dyabeł ftworzył niebo/ ziemię/ y ty rzeczy widome. *SkarŻyw* 371 (46); *KochTr* 15; *MWilkHist* C2; *StryjKron* 16 (8); *CzechEp* 30 (40); *CzechEpPORz* xx2v; *NiemObr* 37 (6); Coć wymyślili ci Haeretykowie? (Bo ták Philozoph Luteraná zowie) *KochFr* 62; *ReszPrz* 74 (3); *WerGość* 213 (4); *KochPieś* 19; Potym fwé miłé włóły nadobnie fczolawłzy/ (Bo nie przyftoi chodźić/ ták fye roftárchawłzy) *Spleć PudłFr* 73; *BielRozm* 13 (2); *GórnRozm* H3v (6); *KochProp* 13; *ActReg* 27 (6); *GostGosp* 142; *KochCn* b4 (2); *KochCz* Bv; Któż nas do tego namowá fwoią przywiedzíe/ álbo który Bóg/ bo człowiek temu nie zdoła/ záreczy zá wieczny z nim pokóy? *OrzJan* 9; *LatHar* 122 (8); *WujNT Mar* 6/14 (12); *SarnStat*

101 (4); *PowodPr* 26 (4); *SkarKaz* 275a; *VotSzl* C4v; Prává y Státuty złe á niefpráwiedliwe/ ktoremi ludzie zwłázczá vbodzy (bo pánom y možnym rzadko práwá łzkodzą) včísnieni/ do P. Bogá o pomłtę wołáią. *SkarKazSej* 696a (2); *PudłDydo* A4v; *KochPhaen* 23.

Wprowadza składnik wypowiedzenia w funkcji okolicznika przyczyny (47): prez [!] drogę oftrą/ bo kamieništą a tak daleką/ z lálką ij s kwapienijm łfla *OpecŻyw* 10v (2); *Diar* 57; máło łpicie/ bo przez podułek *BielKron* 255 (2); dał połlá pewnego/ ábowiem Anyołá/ á iefzcze pewnieyłzgo co do niego połyłá/ bo Páná náłzgo Iezuflá Kriřtuflá. *RejAp* 196 (4); *GórnDworz* C5v; iefstem połádzon ná łtolcu bárzo mdłym bo w cíele krewkim *HistRzym* 94v; dziwne było národzenie iego/ bo s pánny/ á przez łpráwę Duchá łwiętego/ y przez grzechu pirworodnego. *RejPos* 16v (4); *BiałKat* 328v; A pomni iż nie ledá łtraż małz około łiebie/ bo Anyoły Páńłkie *RejZwierc* 86 (5); co my á dobrze/ bo wedle piłmá/ o potomku Dawidowym y Abráhámowym łynu Bożym iednorodnym rozumiemy *CzechRozm* 54v (8); I. M. X. Hieronim Powodowłki/ Kánonik Poznáńłki/ iuż też przeciiv mnie grubo vkowáne/ bo nie po Chriřtyáńłku/ Wędzídło łwoie wypuřcił. *CzechEp* x2v (14); *PudłFr* 78; *ActReg* 162; Co łłufznie zgotowano/ bo nie ledá komu. *PaxLiz* D2.

B. *W związku wypowiedzeń luźno nawiązanych wprowadza wypowiedzenie uzasadniające, wyjaśniające, uzupełniające treść poprzedniego (1819) :* *ListRzeż* (2); *PowUrb* +4; *MetrKor* 37/2; Rodziłz łify trzy álbo dwa/ Iác iednego ále wždy Lwá. Bo cześ z mnořtwá nie pochodzi/ Práwác łámá cnotá rodzi: Choćiac ináčzey mniemáią/ Co nie dobrze rzeczy znáią. *BierEz* K4v (11); *OpecŻyw* 11 (9); tey nieznaiomółci a nami a niedbania życzyc ci niemożemy/ a łnádź hardółci/ boćz mułzę rzetz práwdę. Cześtokroćz iá w potkaniu cie pozdrawiál: a ti przemijáłeř iakoby niebáczátz. *ForCnR* C2v; *PatKaz III* 110v (3); *FałZioł* I 89c; otho sthaly aby tha przyařzny myedzy Cefzarzem, a myedzy namy strony Cefarłkyey byla wczalołczy chowana. Bo my theřz thakyeřł strony náłzey przeczywko Cefarzewy ye^o M. chcymy nyeporvłřzenye zachowacz *LibLeg* 7/9v (12); *BielŻyw* 142 (3); *BielŻywGlab nlb* 10 (2); *WróbŻołt* 118/171 (4); *RejŁas* 411 (2); *RejPs* 25v (25); człowiek z przyrodzenia káždy Nawięcey łie oto łtára závždy Aby wiedziál co łie w ludzioch dzieie Więć iedno chwali z drugiego łie łmieie Bo gdzie mądry przydzie w prołte rzeczy Co lepłłego łnádnie ma ná pieczy. *RejRozpr* Av (23); *LibMal* 1544/84v (2); *RejJóz* B2 (35); *RejRozm* 395 (6); Bacź łtą wiarą gotow závždy By czię Bog bez nj niezałtał łłcze by czię pewnie łchliáłtał Bocz juź wiecz niepomkną czału A vziwieř złego kwafu Gdy czię wgrzechu łmiercz załtanie *RejKup* s2v (24); *KromRozm I* A2 (2); a wieřzce co miéi że ie iuř zapráwdę/ abyř krom włzelkiéi náđzieie niewmarł/ Bo się potem oto rozmowiemy coby za práwdę miało być trzymáno. *MurzHist* G3 (7); *MurzNT* 1 marg (9); *KromRozm II* h3 (2); *KromRozm III* G3v; *Diar* 34 (5); *BielKom* B4 (7); *GliczKsiąź* D; *LubPs* B3v (24); *GroicPorz* s4; Niedba by kiedy byłá w iákiey krotochwili/ Aż iá rzeźnik zá rogi iuř wiedzye pochwili. Bo kto z ludźmi nie bywá y łkądze ćwiczenie/ Albo ma przypářć iákie rořtropne baczenie. *RejWiz* 16; Gdyż ich wiele widamy teź z zacnego rodu/ Iż bárzo brną we błoto á chybyáią brodu. Bo bądź ty iuř iáki chceřz/ nadobny/ bogáty/ Y vbierz łie w klenoty y w kořztowne łzáty/ Ieřli cnoty nie będzye/ toć ná Pawie pyorá *RejWiz* 100v (135); Niech łie wam nie zda żebych przyřzedł płowác zakon álbo Proroki/ nie przyřfedłem ci ich płowác: ále owłzem wypełniác. Bo tho wam zá łřthą práwdę powiádam/ [*Amen quippe dico vobis*] dokąd niebo y żiemiá nie przeminą/ literká iedná/ álbo

też ieden pąkciczek z zakonu nie przeydzie *Leop Matth* 5/18 (33); *OrzList* gv; *KochZuz* A3v; *RejFig* Bb2v (6); Ieſli z bliźnim nie będye/ wierney życźliwoścĳ/ Wųzytko to brzęk Miedzyány/ w Páńſkiey wielmoźnoścĳ. Bo pátrzay iáką lichwę/ s tego vrabiamy/ Páńską łáłkę/ á bliźnich/ tákáź miłość mamy. *RejZwierz* 132v (25); *BibRadz Ex* 14/17 (12); *OrzRozm* I3; *BielKron* 79v (15); *GrzegRóżn* Bv (6); *KochSat* B4v; *KwiatKsiąź* A2 (2); *Mącz* 57b; *OrzQuin* Pv (2); *SarnUzn* E2v (7); *RejAp* 39 (48); Podźmyłz do wyobraźenia náłzego/ bo człowiek moźe być názwán máłym fwiátem/ czokolwiek ma w łobie/ wųzytko w nim iefth mądrze vczyniono *GórnDworz* L16 (18); *HistRzym* 3v (7); ábychmy [...] z nim [...] żywo á wieczñie krolowáli. Bo pátrzay iefzczę/ że niźli do tey wieczñey rádoścĳ fwey przydziemy/ iáką y tu rádość á iáką pociechę s tego Páná ſwego á s tego z martwych wftánia ie ° mieć moźemy *RejPos* 109v (285); *RejPosWiecz*² 95v; *BiałKat* 101 (9); *BielSat* B4 (3); *KwiatOpis* C4; *GrzegŚm* 58 (3); *HistLan* A3v (3); *KuczbKat* 15 (41); iáko wiek ſwoy/ y ony czáły ſwoie/ áź do ftároścĳ ſwoiey/ około ſiebie ſprávowác y ftánowić ma/ czoby było y ku dobrej ſławie iego/ y ku poczćiwoscĳ iego. Bo ácz ſą ftany rozne/ y ná rozne ſprávny/ vrzędy/ y rozliczne poſtępkĳ/ dziwnie rozłádzony/ á wųzákoź iuź ftan narodu poſpolitego/ thák mi ſie zda/ iż iefth włáſnie ná czterzy częścĳ rozdzielony *RejZwierc* 30; A nábywłzy záſię thego iáko ſtyłzyłz bogáctwá to iuź wnet wųzytki dworzány they pániey fortuny muſíłz około ſiebie ftánowić. Bo iuź pan Pychá pewnie v thákiego człowieká pirwłze mieyłce mieć muſi. Więcz obźárltwo/ opilltwo/ wzgárdzenie/ gniew/ zwádá/ [...] báwić około ſiebie muſi. *RejZwierc* 122 (227); *RejZwiercTrzec* 276v; *BielSpr* 29v (6); *KochMon* 22 (3); *WujJud* 7 (32); *WujJudConf* 250v; Y poſtánowíłem ſtraź obywatela Ierofzolimkie/ káźdego ná mieyłcu ſwoiem á przeciw domowi iego. Bo [Et] (był) miáłto ſzerokie y wielkie/ á ludu w nim barzo máł/ y domy nie pobudowáne. *BudBib* 2.Esdr 7/4 (78); *BudBibKaw* A2; *HistHel* ktv (3); *MycPrz* I B (4); *WierKróc* A2v (2); *BiałKaz* B3v; ktore ſą kſięgi Nowego teſtámentu pewne/ a ktore nie pewne/ przeto y o tem nieco dla ſwey bráciey proſtakow przypíłzę. Bo iáko ftárego teſtámentu iedne kſięgi ſą o ktorych nigdy nie wátpiono. [...] Tácz teź y wnowem teſtámenćie/ nie wųzytki liſty iednákiey zdawná powági *BudNT* d2v (29); *CzechRozm* 12 (29); *KarnNap* B (3); TEraz przeto okaźę/ iákim obycźáiem Rzeczpoſpolita moźe być dobrze ábo poſtánowioná/ ábo popráwioná/ á ná wieczñe czáły wćáloścĳ záchowána. Bo gdzie iefth gadká o to iáka Rzeczpoſpolita ma być/ tedy mi ſię tácz zda/ że wtem trzebá przinamniey trzy rzeczy obáczác *ModrzBaz* 4 (61); *ModrzBazBud* ¶; *SkarJedn* A5v (6); *KochOdpr* B3v (3); *Oczko* 1 (11); *KochPs* 72 (3); *SkarŻyw* 36 (40); *MWilcHist* B2v; *StryjKron* 66 (17); gdy ſię nimi nád Chriſtułowo przedſięwzięćie/ nie tylko niełufñnie iedni ſzácuią: ále teź y drudzy ku krwi wylewáníu/ y ku niezboźnemu tyráñſtwu Antichryſtá Rzymſkie⁸⁰ y dworzan iego/ przeciw niewinnym pobudzáią. Bo to y żák ſzkolny moźe obaczyc/ iż to nie k rzeczy ten wykłáď mowić tácz/ iáko mowi X. K. *CzechEp* 152 (92); *CzechEpPORz* x3v; *KochJez* A3v; *NiemObr* 19 (14); *KochFr* 74 (4); *KlonŻal* A2v (3); *KochBr* 152; *KochDz* 105; *KochMarsz* 154; *KochSz* C2v; *KochMRot* A2 (2); *ReszPrz* 33; *ReszList* 183 (3); *WerGoſć* 209 (8); *WerKaz* 282; Potym wųzyłtkim poſpołu iawnie głółem czytác/ Ieſli ſie im podoba/ wųzech z łobna pytác Bo oni/ co my czynim/ w ſmiechy obráćáią/ Náłzę ſprávę y ráđę zá błázeñſtwo máią. *BielSjem* 9 (2); *KochPam* 81; *KochPieſ* 13 (2); *KochTarn* 73 (2); *ArtKanc* B6 (11); *BielRozm* 14 (3); *GórnRozm* A2v (9); *Paprup* B (2); *KochProp* 14; *ActReg* 7 (19); *GostGosp* 34 (3); *Phil* H3; *GrabowSet* Sv; *OrzJan* 29 (6); Przez cáły dzień vřágáli

mi nieprzyjaciele moi: á ci ktorzy mię chwalili/ przeciwko fię mnie íprzysięgáli. Bo popioł iadałem iáko chleb: á napoy moy miefzałem z płączem. *LatHar* 167 (5); *KořakCath* C5v (2); *KořakSzczęřl* D; řzukáli Arcykápłani y Doktorowie iákoby go zdráda poimawřzy zábili. Bo (*marg*) A (-) [*Dicebant autem*] mowili; Nie w řwięto/ áby řnadź nie był rozruch ludźi *WujNT Mar* 14/2; ktorzy niewiećie co iutro będzie. Bo coź ieřt [*Quae est enim*] żywot wářz? *WujNT Iac* 4/14 (64); *JanNKar* C2v; *SkarKaz* 204a; *VotSzl* Ev; *CzahTr* E4; *SkarKazSej* 660b (2); *KochPhaen* 6 (8).

Pořczenia: »bo i« (30): Táķże bogacz nádeťy á nic k rozumowi/ Podobien ku brzmiácemu grochem pęcherzowi. Bo y řzára řukienká kiedy w pocźciwořci/ Nadobnie vmie zdobić káźdego zacnořci. *RejWiz* 6 (6); *Leop* 2.*Cor* 7/5; *RejZwierz* 136; *GrzegRóżn* N4; káźdy wierny iego/ powinien tu nieřć ná řobie/ tho co ieřt wola á vřtáwá Bogá Oycá iego. Bo y tu ná řwiece/ [...] ma wdzięcznie przymowáć pořľuřzeńřtwo ono: á wřzákoź táķie/ ktoreby řie zgadzáło z wolá á z rořkazániem Bogá *RejPos* 57v (11); *RejZwierc* 171 (6); *BudNT Hebr* 5/12; *CzechEp* 167 (2); Y ty řie nie wřtydź/ mařli cźás řpokoiny/ Przyřľucháć tey to krotofilney woyny. Bo y Apollo řuku bez przeřtánia Nie ciágnie/ pilen cźálem y řpiewánia. *KochSz* A2.

»bo oto« (11): *LubPs* N; Bog w páłacach iego oznaymił fię (być) przyćieczką. Bo oto [*Quoniam ecce*] krolowie zgromádzili fię/ zefřli fię řpołem. *BudBib Ps* 48/4[47/5] (9); choćby řadney z tych pomienionych przyczyn do tego nie było/ tedyby mię oná iedná/ ktorá tu przytoczę/ řáčno przemogłá. Bo oto ná oko widzimy/ iź wedle proořtwá Apořtołow ř: y řamego řyna Boźego/ wiará prawdziwa/ [...] zás znowu gářnie. *BudNT* a2v;

»bo teź« (10): *RejPs* 149; *Prot* B3v; Piękný pretext by to iedno prawdá byłá/ bo teź to więć bywa/ że drugi piřmo przytoczy/ że tháķ przyleźe do drugiego piřmá/ iákoby ow kolácy orzech do mármurowey thablice przyłožył. *SarnUzn* D5; *RejPos* 21v; *Grzegřm* 19; A Wřzákoź w táķiey mierze á w táķim řtanie/ y myřľ wřpaniła/ y wkládnóć vćciwa miáłyby řobie řpołu ręce dáć. Bo teź zbytnia wkládnóć ácź ieřt poćciwa/ ále cźłowieku teź ná iáķi vtząd [!] przełožonemu ma teź być iáķa ma być z rozumem vwaźana/ áby řie iá nie zelżył. *RejZwierc* 149 (2); *CzechRozm* 84v; *CzechEp* [409] (2);

»bo teź oto«: Boć oto zácźeťem we złořciách/ á w grzechách pocźełá mię máťká moiá. Bo teź oto vmiłowaleř prawdę/ [*Ecce enim veritatem dilexisti*] niewiádomé á řkryte rzczy mędrořci twoiey/ obiáľniłeř mi. *Leop Ps* 50/8.

»bo więć« (17): *RejRozpr* A2 (3); [*rad widzę*] ze złęgo mnimania iź řie wyprawiacie Bo więć rada przygoda bywa po przygodzie A przypada nieřzczęřcie y řzkoda po řzkodzie *Rejřoz* O; *RejKup* b2 (4); *LubPs* K4v; gdy vřrzał on cźłowiek młodzyeńcá onego/ Wnet zrozumiał s pořtáwy że ieřt coř řkromnego. Bo więć záwźdy táķ bywa/ iź z rownym rownemu/ Przypada towarzyřřtwo wdzyęcźnieyřze káźdemu. *RejWiz* 64v (4); *RejPos* 280; *RejZwierc* 61; GDyź nie káźdy pochwała cudzego piřánia Táķże teź nie przyimuie drugiego podánia. Bo więć drudzy gánimy prace nie iedne° A mowá ni piřánim nie pokaźem tego. *WierKróc* B3v; *PaprPan* E2v.

»bo zaprawdę« (7): Nápiřřeřz ie ná podwoiách y ná drzwiách domu twęgo/ áby rozmnoźyły řie dni żywothá twęgo y řynow twoich [...] Bo záprawde ieřli [*Si enim*] będziećie przyřřzegáć przykazánia/ ktore ia wam dźiř przypominam/ á będziećieli ie cźynić/ [...] wierćie themu żeć rořprořřy Pan te wřřyřřtkie narody *Leop Deut* 11/22; Ale ci to nadobnie/ odmienić vmieli/ W řtátek/ w rozum/

w poftawę/ kiedy iedno chcieli. Bo záprawdę niewiem fład/ ponurą poftawę/ Począc chwalić/ bo wnet w niey/ tákáż znajdzief fprawę. *RejZwierz* 68; *BibRadz Matth* 17/20; *BielKron* 334v; A ieść zaśię ábo pożywać fwiátości ciálá páná Kryfthufowego/ y pić fwiátość krwi fwiétey iego/ tám fie o tym fzyrzey á doftáteczniey rofprwować [!] będye. Bo záprawdę iáko fie dziś fwiát nawięcey ná tey fentencyey około fákramentu zátzrąññá/ wżák to fą nie táynie rzeczy. *RejPos* 88v; *KuczbKat* 215; *ModrzBaz* 30.

W pozycji enklitycznej (4): żełmy te święte księgi po onych pierwŝszych Tłumáczoach (po Krakówkiem y po Brzeŝkich) znowu przełóżyli. Ieŝt bo ludzi niemało/ ktorzy fię tey náłzey ŝmiáłości dziwuia/ á drudzy ná nas zá złe máia *BudBib* I b; *BudNT Luc* 9/25 (2); fławné czynia gody/ Ná które póyde/ áczem nie dwornéy vrody. Bywałem bo v Xiążąt/ v Królów przed láty/ Teraz póyde/ fwádziebnéy chocia niémam fzáty. *OstrEpit* A3.

C. Wprowadza wypowiedzenie wynikowe: więc, dlatego (25) : *RejRozpr* B; mam trochá pyenyedzi athak fzie boya bi my yeh nyevkradziono bo thu barzo fzye zawyeram *LibMal* 1544/81v; Czo dzys za fwą wiernością vćirpieć muŝę frodze Lecż iz fpełna nadzieię mam w tobie fwoim Bodze Bo mi to wŝytko fmacżno ćirpieć y w tey niewoli *RejJóz* 16v; *SeklKat* Tv; Iednoć to [*wieczny żywot*] gwiazdom dano/ Słońcu/ Mieŝącowi/ Ale iście nie tobie márnemu Ołowi. Bo iefli zá żywotá fwiáta nie záżywieŝ/ Wierz mi kiedy raz zdechnieŝ iz iuż nie ożywieŝ. *RejWiz* 21v (9); *RejZwierz* 68; *BielKron* 244; TEż gdy fie iuż imie dziecię ieść/ trzeba mu y pokármy rozeznawác wedłóg przyrodzenia iego. Bo iefli koleryk/ nie dáýze mu pokármow gorących/ tákże y melánkolikowi/ bobyŝ iefzcze bárziewy podpalil onego gorącego przyrodzenia iego. *RejZwierc* 6v (4); *BudBib* 1.Par 22/9; Przedtym zdála fie rzecz Piotrowi zelżywa/ gdyby Pan iego miał był co w Jeruzalem od Kfiążąt żydowfkich ćierpieć: bo od tego Páná odwodzil/ y folgować mu fobie rádzil *CzechRozm* 235v; *ModrzBaz* 101; *Paprup* D2; tego potrzeba [...] dla wyftáwienia ludziom ná oczy/ wyfokich cnot ich: bo dla tego też Abráhámá w Izááku doŝwiadcżano *LatHar* 577.

Połączenie: »bo więc«: Bo ty wŝytki perfumy co z zoładká idą/ A gdy iuż thám do głowy do tych fklepow wnida/ Kędy duŝá rozumna s fwymi fmyŝły mieŝzka/ Wnet rozeznác wŝytkiego nigdy nie zámieŝzka. Bo więc iefli przypádnie thám goráca párá/ Tedy fie będye zdáło by zyemiá gorzáła. *RejWiz* 120.

2. Wprowadza wypowiedzenia lub skłádniki wyjaŝniające: a mianowicie; enim Modrz, Vulg; quia Vulg (175) :

a. Wypowiedzenia (151) : powiedziałem wám niedáwno tzo fie femná má fstatz/ iuż téez wám powiem tzo fie má wám przygodzitz/ bo wŝytcy wy będyecie pogorŝfenij we mnie tey nocy *OpecŻyw* 97v (4); *PatKaz* I 16v; *WróbŻoŝt* C5v; *RejPs* 132v; Tu tez obacz gdy iuż k temu przyŝło Na iaká im radoŝcz potym wyŝło Bo tam w wielkiey obfitoći byli A barzo fie byli rozmnozyli *RejJóz* Q3v (2); *RejRozm* 397; *RejKup* b2v; *MurzHist* C3v; *MurzNT* 103v; *KromRozm* III I2v; A wŝákoż tu obáczyć możemy/ s kąd ma przydz ku pociefzeniu fwemu: Bo z żadney iney ftrony duŝe náłze vfpokoione być nie mogą/ iedno gdy fie vcieczemy do miłofierdzya Páná Bogá fwego. *LubPs* B4v (5); *KrowObr* 83; Ale pátrzay po chwili co ony pftroćiny Spráwiły nam/ bo w wiofće iuż vrzędnik iny *RejWiz* 15v (8); wiedziałby wżdy co tho á iáka ieŝt niewiáfhá ktora fie go dothyka/ bo ieŝt grzeŝzna białágłowa.

Leop Luc 7/39 (3); Aczkolwiek przy wybieraniu jego były różne głosy/ bo iedni chcieli Zygmunta/ [...] Drudzy Olbrachta *BielKron* 398 (4); *OrzQuin* T2; *SarnUzn* B2v; Bo acz wiemy iż w Ieruzalem był Krifus vkrzyżowan/ ale też wiemy pod czyią zwirchnością/ bo fie iuz thám była rościągnęła moc y zwirchność Rzymka *RejAp* 93 (17); *GórnDworz* H6 (4); ale tego taka przyczyna ieft/ bo ten ktorego to była głowa/ było iedno kłiążę możne *HistRzym* 53 (2); Y kto ie obierał obacz: Bo ich nie obierał krol/ ani biskup/ ani podawca/ iedno wśzytká społecznosc/ przez Duchá s. íprawiona *RejPos* 23v (25); *RejPosWiecz*² 91; *RejPosWiecz*³ 99 (2); *GrzegŚm* 63; *HistLan* B2; *KuczbKat* (3); Bo bychmy fie rozmyflili málo gdzie nas thá drogá wiedzie/ y ná co kogo wiedzie. Bo wiedzie dobre ná wieczną radość á pociecbę/ á złe zálie ná wieczny vpadek á ná smętek ich *RejZwierc* 137v (28); w tey chwalebney Swiętości/ mamy trzy rzeczy rozeznac y obaczyc: Bo ieft w niey iedná/ lámý Sákráment/ druga/ záraz y rzecz y Sákráment/ á trzecia rzecz lámá bez Sákrámentu. *WujJud* 257v (4); *BialKaz* G (2); *BudNT* C (6); PRAW y obyczaiow zda fie byc tenze spofob: Bo práwa rokázuiá [*praecipiantur enim*] miec dobre obyczaié á złych zábraniá. *ModrzBaz* 69v (2); *SkarJedn* 155 (2); *KochOdpr* D2v; *Oczko* 12v; *SkarŻyw* 358 (2); *CzechEp* 256 (2); *LatHar* 110 (2); *WujNT* 23 przedm (3); *PowodPr* 51; Czym był różny Melchifedech w swoim káplánstwie od Aaroná/ oznámuie Apoštoł. Bo Melchifedech był ftárfzy/ á drugi/ to ieft Aaron był młodzy. *SkarKaz* 156a (2).

b. Składniki (24) : gdy baczemy gdzie ma bythnośc/ ten grzech bo nye w czyele ale w wyfchey cząlczy rozumney. *PatKaz* I 17; z kąd przyzedł vpád rodzaju ludzkie^o bo z niepoplufzeństwa *WróbŻółt* a3v; iáko was też wywiadzić będą álbo okazowác was/ á iefzcze kthemu przed kim/ bo nye przed woytem/ ani przed burmistrzem *RejAp* 124 (7); *GórnDworz* S2; mamy fie pytac kto nas z fędu wyiał/ bo Opáth to ieft Bog *HistRzym* 40; pátrząc ná thák miłego synaczká íwe^{so}/ iednegoż máiac/ tak bárzo męczonego: á zwálzczá nie ledá ná synaczká/ bo dziwniey poczętego y dziwniey narodzone^{so} *RejPos* 105v (7); *RejZwierc* 131v (3); *RejZwiercTrzec* 276v; Tego niewiedziec kto to piál/ y iáko tám dolazł/ bo pod lámym ftropem. *KochWr* 40; *LatHar* 368.

3. Wprowadza dodatkową uwagę, uzupełnienie; nam, enim Vulg; autem, et, quia PolAnt (26) : onę chwálémy/ iij ieft wyięta od przeklęcia Ewiného/ dlá grzechu pirworodného/ bo ij my/ byfmy cie byli nierozgniewali/ z dúlłą ij sciałem w raiu bylibyfmy oftawienij. *OpecŻyw* 179v; *WróbŻółt* oo7v; *RejJóz* H2; A natychmiáft powstała panienka/ i chodźiła/ Bo we dwunaście lát była [*erat enim annorum duodecim*] *MurzNT* Mar 5/42; *RejWiz* 43; Ptolomeus Philopáthor [...] vrzędnikom pozdrowienie wfkázuie/ á zdrowia życzy/ bo my z dziećmi náffemi dobrze fie mamy. *Leop* 3.*Mach* 7 (3); Piy/ bo y wielblády twe nápoię. [*bibe et etiam camelis tuis hauriam*] *BibRadz* Gen 24/46 (2); miłofierdzýa wzył nád synem Priamušem/ gdy go ná oycowkie páńftwo wládzil/ bo to było málo przed Troiánfká walká. *BielKron* 62; wżákże fye tylko lámym ludziom to przydawa/ iż im ty żyły martwieiá; bo to ieft Páraliz/ o ktorym ná miefcu fwym naydziefz. *SienLek* 142v; *RejAp* 33; *BielSat* Dv; *HistLan* B3; przychodźiły ony frogie walki/ dziwne mordy/ iádowithe krwie rozlania/ naiázdy/ truciny/ dziwne smierci/ frogie [...] miał zburzenie/ bo iefli nie mocá tedy chytrościá/ ogniem/ ábo iákim przenáięciem. *RejZwierc* 76; A zwálzczá iż fie to wśzytko zárazem y przekládało y drukowáło Bo czeftego pomykania/ álbo powlaczania/ chorob/ y innych krzyżow/ [...] nie wfpominam *BudBib* c3 (2); *BudNT* b8v; *GostGosp* 156 (2); *LatHar* 246; á czáfem [sq] też y ánotácyce ktore należą ku

potwierdzeniu Kátholickiey wiáry/ á ku obáleniu przewrotnych náuk kácerfkich/ ktore się ná brzegu sftáwić mogły. Bo infze dłuźlze tym podobne zá káždym Rozdziałem fą przydáne. *WujNT 25 przedm* (4).

*** *Bez wystarczającego kontekstu (13) : KrowObr Av; Mącz 108d (11); ActReg 157.*

*** *Dubia (6) :*

a. *Dosłowne tłumaczenie łac. „etenim” być może w znaczeniu „także, nawet, i” (2) : Moab y Agarenowie Gebalitowie j Amon y Amalech/ y czudzoziemci z mieszkaiąciami w Tirze. [...] Boy Alfur przifzedł fnimi j ftał sie na pomoc finom Lotowym. [Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filiis Loth] WróbŻołt 82/9; [Confitebuntur coeli mirabilia tua domine: etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum] Będą wyznawać niebiofa czuda twoie miły panie bo y prawdę twoię będę wyflawiać w zebraniu fwiętych. WróbŻołt 88/6.*

b. *Prawdopodobnie błędy zecerskie (4) : Ktorás rácił ku fwey czti ftworicz Nieday że jey marnie zbořicż. Bochmy wźdy nędznij wiedzieli Zęchmy fcziebie pána mięli. [zamiast by] RejKup n7v; Bych yełdzie yedney rzieć zbył. Onych Czartowych regeltrow Bo tam wiele wnych wimyflów Bo fnać y prawdy niemało [zamiast ba] RejKup s6v; Y chciał płynąć ná morze/ áby ná nich wygrał/ A morze sie wzburzyło Márinarz rofkazał/ Bo wfzytko wymiotáli/ do brzegu sie wrocił [zamiast by] RejZwierz 121v; A nie zftępuycie zá nikkzemnością (marg) Wł/ bo zá prožnością (-) [zamiast albo] BudBib I 154d.*

Cf **BOCIEM, BOĆ, BOJEM, BOWIEM**

AK